

TERHI  
KUUSISTO  
MEHILÄISTEN  
KAUPUNGIT

AULA & CO

ISBN 978-952-364-319-2

© Terhi Kuusisto ja Kustannusosakeyhtiö Aula & Co, 2023

Sivuilla 19–20 on mukaillen lainattu Otfried Preusslerin  
*Pientä Vesimiestä*, suomentanut Eeva-Liisa Manner.

Kiitos Suomen Kirjailijaliitolle ja Taiteen edistämiskeskukselle,  
jotka ovat tukeneet tämän teoksen kirjoittamista.

Kansi: Tuomo Parikka

Paino: Tallinna Raamatutrükikoda

Kustannusosakeyhtiö Aula & Co  
Eerikinkatu 36, 00180 Helsinki  
aulakustannus.fi

*"I have always understood that the people whose names are on the pages of my books are all dead. Some of those people were once alive but now they are dead. Others of those people have never been alive; they have always been dead."*

Gerald Murnane: *Inland*

PUUTARHA

# 1.

Pihapenkki on lämmin ja kulunut, kuten sillä istuva mies. Hän katselee poikansa Benjaminin seitsemän vuotta sitten puutarhaan istuttamia bonsaita. Honey makaa kyljellään pitkässä ruohikossa tassut ja häntä liikahdellen, päästää unissaan pienen, melkein kuis-kaavan haukun. Haukuttuaan se huokaa ja sen hengitys liikuttaa heinänkorsia.

Honeyn takana kasvavissa kehäkukissa surisee kimalaisia. Ne pörräävät aivan kukintojen yläpuolella melkein terälehtiä viistäen, vaikka pääsisivät paljon kovempaakin. Ne hidastelevat, jotta ehtisivät tunnistaa mahdollisimman monta kukkaa. Niiden aivot ovat täynnä kukka-aistimia ja reittiipiirtureita. Ennen kuin ryhtyi tutki-maan kirvoja, Benjamin tutki kimalaisia, kyhäsi niille värikkäillä tekokukilla varustettuja ratoja ja selvitti niiden lentonopeudet ja laskeutumispaidat ymmärtääkseen niiden aivotoimintaa.

Bonsaiden, nukkuvan koiran, kimalaisten kansoittamien kehäkukkien, penkillä istuvan miehen ja kaupungin yläpuolella lipuu lentokone. Onkohan Benjamin laskeutunut?

Hän on laskeutunut ja jo lähempänä kuin Wolfgang arvaakaan. Hän tulee pihaan aikeissa yllättää isänsä, mutta Honey estää sen nousemalla itseään ravistellen. Se haukahtaa kumeasti ja asettuu isäntänsä ja tulijan väliin. Se nuuhkii Benjaminin kättä ja liikauttaa häntäänsä vähäeleisen hyväksyvästi. Pilvistä laskeutunut Benjamin seisoo isänsä vieressä; kotiin tullut Benjamin. On myöhäinen

iltapäivä, Benjaminilla on lunta hiuksissaan. Wolfgang ottaa tukea penkistä ja nousee halaamaan poikaansa, joka on nykyään häntä pitempi. Iso ja vankka. Lämmin. Tupakan ja partaveden hajui-nen. Ei Benjaminin hiuksissa kuitenkaan ole lunta, vaan hopean-harmaata – nythän on kesä.

Benjamin on saanut työnsä melkein päätökseen, ja nyt hän on viimein tullut kotiin. Hänen ei tarvitse pakata ja palata Suomeen, enää on saatava väitöskirja valmiiksi.

Wolfgang istuu penkille ja Benjamin istuu hänen viereensä. Koira hyppää penkin toiseen päähän, suuri, pisamainen, loppa-korvainen leikattu narttu, ei enää nuori, ei vielä vanha. Honey tuli tarhalta, jolta Wolfgang on ottanut koiria siitä lähtien kun Benjamin muutti kotoa. He kaikki kolme nököttävät rivissä, heiveröisin kes-kellä, toisella puolellaan roteva koira, toisella roteva mies, penkin edessä bonsait, nekin rivissä maahan upotetuissa ruukuissaan, samat, jotka Benjamin kasvatti päätettyään sittenkin ryhtyä joksi-kin, psykoterapian vuosina, samat, jotka hän istutti vanhempiensa puutarhaan ennen muuttoaan Suomeen seitsemän vuotta sitten.

Kahden miniatyyrivaahteran ja keskimmäisenä kasvavan saar-nen lehdet ovat tummanvihreitä, kehäkukat taustalla kirkkaan keltaisia ja oransseja, kimalaiset väriseviä täpliä.

Nuo bonsait alkavat viimein näyttää taas kelvollisilta, Benjamin sanoo.

Wolfgang nyökkää. Sanoithan sinä, etten leikkaisi niitä, mutta leikkasin kuitenkin, hän myöntää.

Benjamin tunsi jokaisen pienen puun läpikotaisin, kunnes isä leikkasi ne. Hän osasi ulkoa joka oksan. Leikkaamisen jälkeen bonsaista ei vuosiin ollut mihinkään, mutta nyt niillä alkaa olla toivoa. Kunpa he voisivat katsoa yhdessä niiden nuoruuttaan kellertäviä, ryppyisiä kevätlehtiä, mutta pienet puut ovat tumman-vihreässä lehdessä; kevät on ohi, Wolfgangin viimeinen kevät.

Wolfgang kaivaa taskustaan pussin, toisesta taskusta sätkä-

paperia, rintataskusta tupakka-askin, Marlboroa, Benjamin polttaa Chesterfieldiä. Benjamin katsoo vihreää, pullottavaa pussia ja ohutta paperia, joka repeää isän tärisevissä käsissä. Benjamin ottaa paperit sanaa sanomatta, sormet toistavat vanhat, aivoihin syöpyneet liikeradat, kunnes hänellä on kädessä juuri sopivan ohut käärö. Hän ojentaa sen isälleen tätä katsomatta.

Sytytä sinä, isä sanoo, joten Benjamin sytyttää, imaisee pikkukenkät, ojentaa sätkän. Heidän sormensa koskettavat.

Se auttaa kipuun, Wolfgang sanoo.

Benjamin nyökkää.

Isä työntää sätkän takaisin hänelle, mutta ojennellessaan sitä toisilleen ja vetäessään vuorotellen varovaisia savuja he eivät vielä kukaan katso toisiaan. Tumpattuaan he istuvat silmät kiinni ilta-auringossa, vierekkäin Benjaminin seitsemän vuoden poissaolon jälkeen. Seitsemän vuotta on ollut Raamatun kuivuus.

Kasvimaan perällä on Wolfgangin vanhoista ikkunoista rakentama pieni kasvihuone. Siellä kasvavat kauniissa riveissä jo kukkivat tomaatit välissään vähän hamppua. Hän kulkee päivittäin saman matkan: makuuhuoneesta ulko-ovelle ja ulko-ovelta pihan läpi tälle samalle penkille. Siitä kun hän levähdettyään hetken penkillä jatkoi kasvihuoneelle, ei ole kovin kauan, mutta nyt matka alkaa olla liian pitkä ja kastelukannu liian raskas.

Tietääkö äiti tästä, Benjamin kysyy.

Wolfgang vilkaisee häntä huvittuneena. Nyökkää. Äitisi mielestä minun ei pitäisi polttaa enää ollenkaan tupakkaa, tätä vain.

Ei kai sillä enää ole väliä.

Äiti sanoo, että saisin ehkä lisäpäiviä.

He ovat taas hiljaa. Olisi helppoa vaipua takaisin hiljaisuuteen, jota on kestänyt melkein Benjaminin koko aikuisiän, mutta sitä Wolfgang ei enää halua.

Nelikymppisenä kannattaa vielä lopettaa, hän sanoo. Voit saada vuosia.

Benjamin nyökkää ja ymmärtää isän tarkoituksen, mutta myös vuosien abstraktiuden. Aika ei ole pelkkä jana, aika on täyttä tai tyhjää. Ajankulku on nopeaa tai hidasta, vaikka kellolla mitattuna tahti on vakio. Isäkin kai ymmärtää, että heidän on saatava vuosien tyhjiys täytettyä lyhyessä ajassa, koska avaa suunsa, mutta sulkee sen sanomatta mitään. He istuvat vierekkäin säänsyömällä penkillä kuunnellen väliinsä leviävää hiljaisuutta.

Liikunnanopettaja vihjaili, että olit niitä bonginpolttajia, Wolfgang katkaisee kuin katkaiseekin hiljaisuuden. Se kävi samassa jumpassa. Että minä kärsin sen jutuista!

Pojalla oli mahdollomat kouluajat, mahdollomat odotukset, aina vaikeuksia tyttöjen kanssa, ja kaiken lisäksi se nolostutti isänsä kertomalla vaikeuksistaan hänelle. Puhu äitisi kanssa, Wolfgang ehdotti aina ennen, mutta tänään hän kuuntelee poikaansa ensimmäistä kertaa, koska ajatellessaan Benjaminin yrityksiä puhua kanssaan hän vasta nyt ymmärtää, että poika on niitä harvoja, jotka ovat kysyneet häneltä neuvoa ja halunneet kertoa hänelle asioistaan.

Heidän siinä istuessaan Benjamin ei tosin sano mitään.

Ehkä sinä voisit ryhtyä minun puutarhurikseni, Wolfgang ehdottaa. Hän huitaisee epämääräisesti kädellään kaaressa pihan yli, kasvihuoneen suuntaan.

Benjamin kohauttaa olkapäitään, myöntävästi kai.

Wolfgang nyökyttää päätään ja tuntee hiipivää onnellisuutta, koska poika on paikalla ja he melkein puhuvat puhumatta jääneistä asioista. Pojan kouluaikoina liikunnanopettaja mittasi oppilaiden keuhkokapasiteetin, ja niissä mittauksissa bonginpolttajat olivat ylivoimaisia, heidän keuhkonsa osoittautuivat tilavammiksi kuin urheilijoiden. He luulivat olevansa kuolemattomia ja kumosivat luonnonlait.

Wolfgangin mieli eksyy yhä kauemmas ajassa taaksepäin, kumpuille pienen Benjaminin kanssa. Keskustaan. Meriakvaario-

kauppaan, edessään mainoskyltti, jonka kirjaimista palaa enää kaksi. Sisään tunnelimaista käytävää, melkein kuin uisi maan alle meren uumeniin, isä ja poika käsi kädessä. Silloin heillä kotona oli vasta makeanveden akvaario, oli niin paljon töitä, ettei ollut aikaa selvittää merikalojen elämää.

Nykyään sisällä on kaksi allasta, makea ja suolainen. Vettä... kuten onnen joessa, jolla Wolfgang ja Benjamin kävivät ennen kalassa. Tässä penkillä istuessa Wolfgangin mieli pyrähtelee siellä sun täällä. Se tuntuu yhä enemmän erilliseltä ruumiista, joka istuu lyyssä penkillä, erilliseltä voimattomista käsistä ja jaloista.

Kerran he seisoivat tällä samalla pihalla öiseen aikaan, isä ja poika ja kaukoputki. He tuijottivat takakujalle tullutta katu-lamppua, jonka uusi valo pilasi heidän tähtitaivaansa. Isä meni tolpan luo ja potkaisi, potki tolppaa, kunnes lamppu sammui. Sen sammuttua he katsoivat tähtiä.

Aamuvarhaisella Wolfgang kiipeää hyvin hitaasti yläkertaan. Hän nukkuu nykyään olohuoneen sohvalla, alimmassa kerroksessa, jotta ei joutuisi kulkemaan portaita, mutta nyt hän nousee nitiseviä rappusia ensin tasanteelle, jolle pysähtyy lepäämään, ohittaa toisen kerroksen makuuhuoneet ja kiipeää vielä viimeisen porrasvälin vierashuoneen ovelle jalat niin raskaiksi käyden, että epäilee jo perille pääsyään. Hän tukeutuu Honeyn hartioihin ja ottaa niistä vauhtia viimeisiin askelmiin.

Benjamin havahtuu isän tullessa sisään flanellipyjamassaan ja pehmeissä nahkatossuissaan, nelijalkainen varjo perässään.

Wolfgang kävelee hitaasti huoneen läpi, seisautuu ikkunaan, raottaa kaihtimia ja katsoo säleiden väleistä vastapäisiä taloja, vaaleita, vinokattoisia, korkeaikkunaisia, samanlaisia kuin tämä kotitalo, jonne Benjamin on viimein palannut.

Wolfgang katsoo Kasselin kattojen yli. Tuolla kaukana on sairaala, jossa Katharina synnytti Benjaminin, ja sen vieressä sairaala,

jossa Wolfgang leikattiin viime talvena. Benjamin ähisee valon häikäistessä silmiä, mutta Wolfgang tuskin huomaa. Hän on ajatellut poikaansa niin paljon, että nyt pojan viimein tultua hän ei vaivaa päätään aikaisen herätyksen tunkeilevuudella: hän menee lähdössä olevan oikeudella minne haluaa, silloin kun hänelle parhaiten sopii – kun sattuu jaksamaan. Hän avaa kaihtimet kokonaan ja päästää valon sisään. Puusäleiden raidoittama auringonvalo väreilee kimalaisparvena, maisema virtaa raidallisena silmiin: raitiovaunu ja juna, sairaala. Maiseman palaset tulevat sisään säleiden väleistä leveinä, erillisinä raitoina, rikkiäisenä kuvana, joka on leikattu poikki tuosta, tuosta, tuosta. Pörriäinen pamahtaa ikkunalaasiin, pyörähtää pökertyneenä ilmassa ja katoaa. Varmasti se on tullut jonkun kattopuutarhasta.

Benjamin vääntäytyy ylös ja menee isän viereen ikkunaan. On jo lämmintä, melkein kuuma. Ikkuna on auki, ilma ei liiku. Kun katselee kattoja ullakkohuoneen ikkunasta, pikku katuja, jotka kulkevat ristiin rastiin, raitiolinjaa, kaukaista junarataa, mäkeä, jonka päällä on observatorio, on kuin olisi siellä, korkealla katolla kaukoputken kanssa ja näkisi kauas ja kaikkialle, joelle asti. Seistessään poikansa kanssa ikkunassa Wolfgang on näkevinään Benjaminin elämän neljäkymmentäkaksi vuotta, jotka leviävät minne sattuu, raahustavat, kaahaavat, katoavat näkyvistä, kuten lentokone, joka tuolla vetää viivan heidän yhteiseen taivaaseensa; ikkunasta, kaukoputkesta, astronomialehdestä, älypuhelimien näytöltä näkee heidän tähtensä, avaruutensa. Kaukaa kuuluu Benjaminin hyvin hiljaa soiva avaruusmusiikki.

Wolfgang istuu Benjaminin sängylle ja seistytään hetken ikkunassa Benjamin siirtyä hänen viereensä, ja niin he istuvat jälleen vierekkäin, kuten eilen puutarhapenkillä, ja katsovat suoraan eteensä, mutta eivät sittenkään kattoja ja taivasta kattojen yläpuolella, eivätkä edes mennyttä neljäkymmentäkahta vuotta. Enemmän kuin maisemiin he keskittyvät vieretysten oloon.

(Kun Benjamin myöhemmin, isän jo kuoltua, heräsi nähtyään hänestä unta, hän muisti myös tuon aamun ja hetken, jolloin he istuivat vierekkäin, olkapää olkapäätä hipoen, muisti että koira makasi lattialla, pää isän nahkatossun päällä.)

Istuttuaan pitkään hievahtamatta sängyllä isä lopulta nousee ja tassuttelee portaikkoon hivellen koiran niskaa vasemmalla kädellään. Benjamin menee perässä ja näkee, miten vaivalloista isän laskeutuminen on, pidättää henkeä katsellessaan hänen tömähelyään portaita alas. Koira pysyy hänen vierellään, puoli askelta edellä, pää kääntyneenä katsomaan hänen kasvojaan. Aina hänen mätkähtäessään alaspäin koiran kuono töykkää häntä kevyesti vatsaan. Hän pitää kättään sen sään päällä, kuin tukikepin varassa.

Päästyään tasanteelle isä istuu. Hiki valuu otsaa pitkin, koiran pään päällä lepäävän käden sormia pitkin, mutta hän virnistää riehakkaasti. Hänen jalkansa vapisevat. Tasanteen toisella puolella, hänen selkensä takana, on Benjaminin vanha huone, toisella puolella Wolfgangin ja Katharinan makuuhuone.

Nyt sinä olet muuttanut ylös ja minä alas, isä sanoo. Benjamin kurkistaa sisään lapsuuden aikaiseen huoneeseensa, joka väijyy heidän selkiensä takana. Kuten aina, avaruusjuliste on yhä seinällä, maapallolamppu pöydällä, Commodore 64 keskellä pöytää, vieressään pino postimerkkikansioita. Niiden päällä on puinen peli, tangram, kiinalainen palapeli, jonka seitsemästä palasta voi rakentaa loputtomasti kuvia: ihmisiä, eläimiä, rakennuksia, vuoria. Benjamin menee sisään ja ottaa pelin mukaansa. Kuten aina, hän katsoo vanhoja tavaroitaan hetken ja sulkee sitten oven perässään.

Jätä ovi raolleen, ettei sinne tule tunkkaista, isä sanoo, mutta Benjamin ajattelee, että huone on jo melkein muumioitunut. Lapsuudenhuone ei ole hänen jättämänsä jälki, vaan pieneksi jäänyt lahja. Siellä piilee rytinällä kasvaneen pojan pienempi, pelleilevä haamu, joka on peräisin ajasta ennen ullakkohuoneen mustaksi maalaamista ja täyttymistä velttoudella ja nauhoitetulla sateella.